

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
 Факультет Екологічної безпеки, інженерії та технологій
 Кафедра Цивільної та промислової безпеки

УЗГОДЖЕНО
 Декан ФЕБІТ

_____ В. Чумак
 «__» _____ 2021 р

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

_____ А.Полухін
 «__» _____ 2021 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ»

Освітньо-професійна програма: «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі»

Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність: 263 «Цивільна безпека»

Форма навчання	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контролю
Денна	2	210 / 7,0	36	36	–	138	-	КР -2с	екзамен-2с
Заочна	1,2	210/7,0	12	10	–	188	К.р.(д) 2с	КР -2с	екзамен-2с

Індекс: НМ – 3-263/21- 2.1.10

Індекс: НМ –3-263з/21- 2.1.10

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 2 із 15	

Робочу програму навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі», навчальних та робочих навчальних планів № НМ - 3 - 263/21, № РМ - 3 - 263/21 та № НМ - 3 – 263з/21, № РМ - 3 – 263з/21 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробив
/ професор, к.м.н./:

_____ Халмурадов Б.Д.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі», спеціальності 263 «Цивільна безпека» – кафедри цивільної та промислової безпеки, протокол № __ від «__» _____ 2021 р.

Гарант освітньо-професійної програми _____ Глива В.А.

Завідувач кафедри _____ Халмурадов Б.Д.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету екологічної безпеки, інженерії та технологій, протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.

Голова НМРР _____ Гроза В.А.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 3 із 15	

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Місце, мета, завдання	4
1.2. Заплановані результати навчання	4
1.3. Компетентності.	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	5
2. Програма навчальної дисципліни	5
2.1.Зміст навчальної дисципліни.....	5
2.2.Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля.....	5
2.3.Тематичний план.....	9
2.4. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН).....	9
2.5.Перелік питань для підготовки до екзамену.....	10
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	10
3.1. Методи навчання	11
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	12
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті	14
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 4 із 15	

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни (ПНД) «Управління в кризових ситуаціях» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення та оформлення Програми навчальної дисципліни денної та заочної форм навчання», затверджених розпорядженням №249/роз. від 29.04.2021р., та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання.

Місце дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» полягає в забезпеченні навчального процесу здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня як обов'язковою дисципліною.

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» є підготовка фахівців здатних застосовувати на практиці теорію прийняття управлінських рішень і методи експертних оцінок; організувати моніторинг в умовах кризових ситуацій та аналізувати його результати, розробляти прогнози розвитку ситуації; застосовувати математичні методи в процесі підготовки і ухвалення управлінських рішень в умовах кризи, застосовувати методи аналізу й оцінки ризику; розуміти проблеми стійкого розвитку, аналізувати ризики, що пов'язані з діяльністю людини, застосовувати методи раціоналізації діяльності з метою зниження антропогенного впливу на природне середовище й забезпечення безпеки особистості та суспільства; розробляти та надавати пропозиції (рекомендації) з підвищення рівня безпеки об'єкта.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» є формування у майбутніх фахівців з повною вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з питань організації та функціонування системи моніторингу і прогнозування кризових ситуацій, визначення ризику та ризикоутворюючих факторів, використання методичного апарату аналізу ризиків, обґрунтування та прийняття управлінських рішень в умовах кризи, основ антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

1.2. Які результати навчання дає можливість досягти навчальна дисципліна.

Розв'язувати проблеми у нових або незнайомих ситуаціях за наявності неповної або обмеженої інформації, оцінювати ризики, здійснювати відповідні дослідження

	<p>Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»</p>	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 5 із 15	

Приймати ефективні рішення у складних непередбачуваних умовах, визначати цілі та завдання, аналізувати і порівнювати альтернативи, оцінювати ресурси.

1.3. Які компетентності дає можливість здобути навчальна дисципліна.
В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути такі **компетентності**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- Здатність приймати обґрунтовані рішення;
- Здатність застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у сфері професійної діяльності;
- Здатність проводити оцінку ефективності захисту та безпеки інженерно-технічних заходів на об'єктах критичної інфраструктури.;

1.4 Міждисциплінарні зв'язки: Зміст навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» тісно пов'язаний з дисциплінами: «Моніторинг надзвичайних ситуацій та теорія ризиків», «Державне регулювання діяльності у сфері цивільного захисту», «Системний аналіз і теорія прийняття рішень».

2. Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з 2 навчальних модулів, а саме:

- навчального модуля **№1 «Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту»** ;
- навчального модуля **№2 «Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління»**, кожен з яких є логічною завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Окремим (третім) модулем (освітнім компонентом) є курсова робота (КР) яка виконується у 2 семестрі. КР є важливою складовою закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль №1 «Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту»

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 6 із 15	

Інтегровані вимоги модуля №1: Після вивчення модуля здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- методи прогнозування кризових ситуацій;
- основні принципи проведення кореляційно-регресійного аналізу;
- методологічні основи обґрунтування та прийняття оптимальних управлінських рішень;
- класифікацію і основні методи прийняття рішень;
- основні математичні моделі прийняття рішень;
- області застосування методів прийняття рішень.

вміти:

- застосовувати методи прогнозування кризових ситуацій;
- проводити парний регресійний аналіз;
- здійснювати постановку завдання;
- обирати метод прийняття рішень;
- формувати вимоги до інформації;
- будувати модель завдання;

Тема 1. Концепція життєвого циклу (ЖЦ) підприємства та її використання в побудові системи управління

Сутність концепції ЖЦ систем, що реально існують. Необхідність вивчення та прогнозування взаємовпливу ЖЦ продукції, технології, організаційної форми, підприємства, галузі тощо. ЖЦ конкурентної переваги та її роль у формуванні підприємства. Характеристика основних фаз ЖЦ підприємства.

Тема 2. Кризові ситуації.

Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану. Внутрішні та зовнішні причини криз. Наслідки кризового стану.

Тема 3. Поняття, види, фази криз та управління кризою.

Поняття, ознаки, види криз. Криза, як статичний процес. Кризові фази. Поняття управління кризою.

Тема 4. Кризове управління та управління кризисом.

Поняття кризового управління. Фактори, що характеризують кризу. Система управління кризовою ситуацією.

Тема 5. Криза управління персоналом та організаційна криза.

Сутність та місце кризи управління персоналом в організації. Роль і місце персоналу у формуванні, ідентифікації та подоланні кризових явищ взагалі. Місце кризи персоналу у ланцюгу кризових явищ на підприємстві. Симптоми, причини та механізм формування кризи управління персоналом. Взаємозв'язок конфліктів та системної кризи підприємства; «людська складова» у перетворенні кризових ситуацій у локальні кризи відповідних підсистем, а останніх — у системну стратегічну кризу підприємства. Характеристика типових реакцій персоналу на

	<p>Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»</p>	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 7 із 15	

розвиток кризових явищ («шок», «відкат-назад», «визнання кризи», «робота по подоланню кризи»).

Тема 6. PR-менеджмент.

Форми регулювання PR-деїльності. Основні вимоги до спеціалістів у зв'язку з громадськістю. Етика PR: основні документи та принципи. PR-спеціаліст, як менеджер. PR та креативність.

Тема 7. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.

Основні завдання управління в НС. Кризовий менеджмент та управління НС.

Модуль №2 «Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління»

Інтегровані вимоги модуля №2: Після вивчення модуля здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- методи дослідження операцій;
- експертні методи прийняття управлінських рішень;
- поняття ризику та його характеристики;
- характеристику ризикоутворюючих факторів;
- методи аналізу ризику;
- основні принципи прийняття управлінських рішень в умовах ризику;
- основні принципи основ антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

вміти:

проводити аналіз ризикоутворюючих факторів;

- застосовувати методи оцінки ризику;
- використовувати методи прийняття рішень в умовах кризи
- застосовувати принципи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

Тема 1. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

Організація управління силами і засобами в умовах надзвичайних ситуацій, стратегія управління. Психологія управління. Організація управління.

Тема 2. Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.

Структура системи антикризового управління . Функції системи

Тема 3. Органи управління, їх завдання по організації управління.

Органи управління силами ліквідації НС. Організація управління силами реагування на НС.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 8 із 15	

Тема 4. Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації.

Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

Тема 5. Дії органів управління та сил реагування на НС.

Управління при введенні режиму підвищеної готовності.

Тема 6. Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у транспортній галузі.

Організація мір по забезпеченню життєдіяльності населення в умовах виникнення і розповсюдження НС. Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

Модуль №3 (освітній компонент) «Курсова робота»

Курсова робота (КР) виконується у 2 семестрі, відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій.

У другому семестрі студенти виконують курсову роботу (КР), відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань та вмінь, набутих у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни в галузі цивільної безпеки, які використовуються в подальшому при вивченні багатьох наступних дисциплін професійної підготовки фахівця з базовою та повною вищою освітою.

Виконання КР є важливим етапом у підготовці до участі в студентських конференціях, виконання дипломної роботи майбутнього фахівця в сфері управління цивільного захисту. Конкретна мета КР полягає у систематизації теоретичних знань фахівців освітньо-професійної програми «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі», закріплення навичок розрахункового визначення рівня небезпек, на підставі яких об'єкт визнається потенційно небезпечним або об'єктом підвищеної небезпеки. При цьому завдання різняться між собою варіантами.

Для успішного виконання КР студент повинен **знати:**

- особливості дій органів управління і сил реагування на НС у транспортній галузі із наявністю потенційно небезпечних дій.

Вміти застосовувати подані методики і розв'язувати проблеми у нових або незнайомих ситуаціях за наявності неповної бо обмеженої інформації, оцінювати ризики, здійснювати відповідні дослідження.

Виконання, оформлення та захист КР здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

Час, потрібний для виконання КР, – до 30 годин самостійної роботи.

Для студентів ЗФН - теми курсових робіт та завдання для їх виконання розробляються автором робочої програми. Вказані навчальні матеріали

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 9 із 15	

затверджуються протоколом засідання випускової кафедри, доводяться до відома студента індивідуально і виконуються відповідно до методичних рекомендацій. Наприклад, номер варіанту теоретичної частини та завдання дорівнює сумі трьох останніх цифр індивідуального навчального плану студента.

2.3. Тематичний план.

№ пор	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)							
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
		Усього	Лекції	Лаб./прак. заняття	СРС	Усього	Лекції	Лаб./прак. заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль №1 « Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту»		2 семестр				1 семестр			
1.1	Концепція життєвого циклу (ЖЦ) підприємства та її використання в побудові системи управління	14	2	2	10	6	2		4
1.2	Кризові ситуації.	18	2 2	2 2	10	5	1		4
1.3	Поняття, види, фази криз та управління кризою.	14	2	2	10	5	1		4
1.4	Кризове управління та управління кризисом.	12	2	2	8	5	1		4
1.5	PR-менеджмент.	12	2	2	8	3	1		2
1.6	Криза управління персоналом та організаційна криза	8	2	2	4	3	1		2
1.7	Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.	14	2 2	2	8	3	1		2
1.8	Модульна контрольна робота №1	9	-	1	8	-	-	-	-
Усього за модулем №1		101	18	17	66	30	8	-	22
Модуль №2 «Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління»		2 семестр				2 семестр			
2.1	Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.	14	2 2	2 2	6	24	2	-	22
2.2	Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.	12	2	2 2	6	24	-	2	22

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021						
		Стор. 10 із 15							

2.3	Органи управління, їх завдання по організації управління.	12	2 2	2	6	26	2	2	22
2.4	Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації.	12	2 2	2	6	24	-	2	22
2.5	Дії органів управління та сил реагування на НС.	12	2	2 2	6	22	-	2	20
2.6	Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у транспортній галузі	10	2	2	6	22	-	2	20
2.7	Домашнє завдання / контрольна (домашня) робота	-	-	-	-	8	-	-	8
2.8	Модульна контрольна робота №2	7	-	1	6	-	-	-	-
Усього за модулем №2		79	18	19	42	150	4	10	136
Модуль №3 «Курсова робота»									
3.1	Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у транспортній галузі	30	-	-	30	30	-	-	30
Усього за модулем №3		30	-	-	30	30	-	-	30
Усього за навчальною дисципліною		210	36	36	138	210	12	10	188

2.4. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН)

Домашня робота передбачає самостійне вивчення студентами окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів та доповідей.

Метою даного виду робіт є поглиблене вивчення предмета, розвиток творчої самостійності студентів, опануванням науковим апаратом.

Основними цілями проведення даного виду роботи є:

- забезпечити педагогічні умови для поглиблення і закріплення знань, набутих під час лекцій та у процесі вивчення навчальної інформації, що виноситься на самостійного опрацювання;
- спонукати студентів до творчого та наукового обговорення найбільш складних питань навчального курсу;
- оволодіння методами аналізу фактів, явищ і проблем, що розглядаються, та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності.

2.5. Перелік питань для підготовки до екзамену.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до екзамену, розробляються провідним викладачем кафедри відповідно до робочої програми, затверджується на засіданні кафедри та доноситься до відома студентів.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 11 із 15	

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні (лекційні заняття передбачають розкриття сутності явищ, наукових понять, процесів, використання методів системного аналізу при прийнятті рішень у складних системах);
- практичні методи (застосування практичних знань при розв'язанні задач та систематизації теоретичних знань);
- наочні методи (використання слайдів, ілюстрацій).

Вивчення дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» передбачає проведення лекційних, семінарських, практичних занять та самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

3.2. Рекомендована література

Базова література

- 3.2.1. Кодекс цивільного захисту України.
- 3.2.2. Постанова КМУ від 30 березня 1998 р. №391 «Положення про Державну систему моніторингу довкілля».
- 3.2.3. ДСТУ 3891-99 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.
- 3.2.4. Наказ МНС України від 06.11.2003 р. №425 «Про затвердження Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів».
- 3.2.5. Моніторинг надзвичайних ситуацій. Підручник / [Абрамов Ю.О., Грінченко Є.М., Кірючкін О.Ю. та ін.]. – Харків: АЦЗУ, 2005. – 530 с.
- 3.2.6. Основи управління в органах і підрозділах МНС України. Навчальний посібник. / За ред. канд. психол. наук, доцента В.П. Садкового. – Харків: УЦЗУ, 2009. – 367 с.

Допоміжна література

- 3.2.7. Боровков Л.Л. Математична статистика / Л.Л. Боровков. – М.: Наука, 1984. – 476 с.

3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті

- 3.3.1 <https://batyrk.wixsite.com/mysite>
- 3.3.2 www.mns.gov.ua

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 12 із 15	

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Мах кількість балів		Вид навчальної роботи	Мах кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
2 семестр					
Модуль № 1 «Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту»			Модуль № 2 «Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління»		
Виконання завдань на знання теоретичного матеріалу	10	12	Виконання завдань на знання теоретичного матеріалу	10	12
Виконання та захист практичних робіт	20	12	Виконання та захист практичних робіт	20	12
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше</i>	18	–	Домашнє завдання / контрольна (домашня) робота	-	12
			<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №2 студент має набрати не менше</i>	18	–
Виконання модульної контрольної роботи №1	10	–	Виконання модульної контрольної роботи №2	10	–
Усього за модулем №1	40	24	Усього за модулем №2	40	36
Усього за модулями №1, №2				80	60
Семестровий екзамен				20	40
Усього за дисципліною				100	

продовження Таблиці 4.1

Модуль №3	
Вид навчальної роботи	Мах кількість балів
	Денна та заочна форма навчання
Виконання курсової роботи	60
Захист курсової роботи	40
Виконання та захист курсового проекту	100

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 10.02.-01-2021
		Стор. 13 із 15	

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих студентом за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. Підсумкова модульна рейтингова оцінка, отримана студентом за результатами виконання та захисту **курсвої роботи** в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до відомості модульного контролю, а також до навчальної картки, залікової книжки та Додатку до диплома, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.5. Сума підсумкової семестрової модульної та **екзаменаційної** рейтингових оцінок, у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

4.6. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.7. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

